

The image features a stylized profile of a person's head, facing right, set against a textured blue background. The head is composed of three overlapping layers: a black silhouette on the left, a solid red shape in the middle, and an orange outline on the right. The text 'NÄE MINUT' is superimposed over the red and orange areas.

NÄE MINUT

**Nuoren sukupuoli-identiteetin
tukemisen opas vanhemmille**

SISÄLLYS

.....	1
Alkusanat	3
Perheen merkitys	4
Sukupuoli-identiteetti.....	5
Puheeksi ottaminen	7
Kodin yleinen ilmapiiri	9
Sanasto	10
Verkostot.....	11
Lähteet	12

ALKUSANAT

Tämän oppaan tarkoituksena on tarjota vanhemmille tietoa ja keinoja tukea nuorta ja nuoren sukupuoli-identiteetin kehittymistä. Opas sopii tilanteeseen, jossa nuori pohtii sukupuoli-identiteettiään ja sen sopivuutta ympäristön odotuksiin. Opas voi myös auttaa jäsentämään ajatuksia, kun vanhempi haluaisi itse keskustella nuoren kanssa sukupuoli-identiteettiin liittyvistä asioista, eikä vielä tiedä, kuinka voisi ottaa asian puheeksi. Opas tarjoaa yleistä tietoa sukupuolen moninaisuudesta sekä perheen tuen ja hyvän vuorovaikutussuhteen merkityksestä nuoren hyvinvointiin. Oppaan loppuun on koottu pieni sanasto sukupuolen moninaisuudesta ja valtakunnallisten tukiverkostojen yhteystietoja.

Opas on laadittu Lapin ammattikorkeakoulun toiminnallisena opinnäytetyönä Vuolle Tyttöjen Talolle.

PERHEEN MERKITYS

Jokaisen lapsen tarpeet ovat yksilöllisiä ja vaihtelevat lapsen iän, kehitysvaiheen, sukupuolen ja temperamentin mukaan. Vanhemman roolit ja niiden merkitys vaihtelevat suhteessa lapsen eri elämäntilanteiden tarpeisiin. Jo vauvasta saakka lapsi peilaa vanhemman käyttäytymistä ja seuraa omien tekojensa vaikutusta vanhempansa. Lapsen ja vanhemman vuorovaikutus on siis vastavuoroista.

Nuoruusiän tärkeitä kehitystehtäviä ovat minuuden rakentuminen, itsenäisesti toimiminen, vuorovaikutussuhteiden luominen ja ylläpitäminen ikätovereihin, maailmankatsomuksen ja arvomaailman rakentuminen, moraalien kehittyminen sekä biologinen kasvu.

Nuoruus on mullistava ikävaihe, jolloin vanhemman tehtävänä on kuunnella, antaa nuorelle tilaa kasvaa ja kehittyä oman kaltaiseksi. Läheiset perhesuhteet ja lapsen hyväksyntä suojaavat lasta ulkopuolisuuden tunteelta.

Lapsen minuuden kehityksen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että lapsi kokee kuuluvansa ehdoitta johonkin yhteisöön. Jo yksi merkityksellinen ihmissuhde voi olla tärkeä lapsen positiiviselle minäkokemukselle.

- *Anna nuoren sanoittaa itse oma kokemuksensa sukupuoli-identiteetistään*
- *”Kaapista tuleminen” ei tarkoita, että nuori olisi eri ihminen kuin ennen.*
- *Älä tukahduta nuorta, joka yrittää olla oma itsensä*
- *Perheen hyväksyvä suhtautuminen suojaa ulkopuolisuuden tunteelta*

SUKUPUOLI-IDENTITEETTI

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa ihmisen kokemusta omasta sukupuolestaan, joka ei välttämättä ole sama kuin hänelle syntymässä määritelty sukupuoli. Se sisältää myös kokemuksen siitä, millainen on miehenä, naisena tai sukupuolten välimaastoon sijoittuvana.

Sukupuoli-identiteetin rakentuminen on prosessi, joka alkaa hyvin nuorena. Lapsuudessa sukupuoli-identiteetti voi olla hyvin joustava ja vaihteleva. Lapsi voi ajatella itseään välillä tyttönä, välillä poikana tai jonain aivan muuna.

Lapselle ei tulisi luoda turhaa epäselvyyttä sukupuolestaan, jos hän ei itse pohdi tai kyseenalaista sitä.

On kuitenkin tärkeää, että vanhempi on avoin ja vastaanottavainen lapsen omille määritelmille itsestään.

Kun muut ihmiset odottavat nuoren käyttäytyvän tietyllä tavalla ja näyttävän tietynlaiselta sukupuolensa vuoksi, voi nuori alkaa vierastamaan omaa kehoaan tai kokea, ettei se sovi hänelle. Biologiseen sukupuoleen liittyvää voimakasta tyytymättömyyden tai häpeän tunnetta kutsutaan sukupuoliristiriidaksi. Pitkään jatkunut sukupuoliristiriita voi aiheuttaa psyykkistä tai fyysistä pahoinvointia ja omaan kehoon kohdistuvaa ahdistusta.

Sukupuolen ilmaiseminen ulkoisin keinoin voi muuttua ajan kuluessa. Sukupuoli-identiteetti on aikaa kestävä, muuttumaton minäkokemus. Kun nuorelle tarjotaan turvallinen ja luottavainen kasvuympäristö, on hänen helpompi pohtia sukupuoli-identiteettiään ja kohdata mahdolliset ristiriitaiset tunteet omasta kehostaan.

- *Lapsuusiässä sukupuoli-identiteetti on joustava*
- *Anna nuorelle tilaa ilmaista itseään*
- *Luo odotuksesi suhteessa nuoren persoonaan – ei hänen sukupuoleensa*

PUHEEKSI OTTAMINEN

Mitä luottavaisempi ja avoimempi suhde vanhemmalla on nuoren kanssa, sitä helpompi on ottaa puheeksi arkoja ja vaikeita asioita. Keskustelun avaamisen syyksi riittää vanhemman tunne siitä, että jokin askarruttaa nuoren mieltä tai hänen käytöksensä on jotenkin muuttunut ja siitä olisi hyvä keskustella.

Nuoren ei ole aina helppo keskustella vanhempiensa kanssa. Nuorelle kannattaa antaa tilaa ja mahdollisuus sanoittaa itse kokemuksensa, kun kokee hetken sille sopivaksi. Jos nuori kokee luontevammaksi pohtia asioita jonkun muun, kuin oman vanhemman kanssa, voi yhdessä miettiä, mistä löytyy turvallinen paikka keskustelulle. On kuitenkin merkittävää, että nuori tietää vanhempiensa tukevan häntä.

Nuoren aloittaessa itse keskustelun aiheesta, ole iloinen ja kiitollinen siitä, että hän kokee teidän suhteenne luottamukselliseksi ja turvalliseksi.

Vanhemman olisi hyvä pohtia omia tunteitaan, odotuksiaan ja ajatuksiaan nuoren sukupuoli-identiteetistä. Vanhemman odotukset voivat joskus tuntua nuoresta mahdottomilta. Keskusteluun valmistautuminen auttaa keskustelun rauhallisessa ja asiallisessa etenemisessä. Herkästä aiheesta puhumista helpottaa, jos hankkii etukäteen aiheesta tietoa.

- *Nuori ei ole aina valmis ottamaan vastaan vanhemman tukea*
- *Nuori voi pelätä vanhemman reaktiota*
- *Hanki tietoa ja pyri käsittelemään tunteitasi ennen puheeksi ottoa*
- *Nuoren ei tarvitse ryhtyä vanhempansa tukijaksi*

On tärkeää muistaa, että nuoren tehtävä ei ole tukea vanhempiaan omaan identiteettiinsä liittyen. Nuoren voi olla vaikeaa käsitellä asiaa itsekseen, eikä hänellä välttämättä ole voimavaroja tukea vanhempiansa hyvinvointia.

KODIN YLEINEN ILMAPIIRI

Suvaitsevainen maailmankatsomus ja yleinen erilaisuuden hyväksyminen lisäävät nuoren luottamusta olla oma itsensä. Vanhemman on hyvä miettiä, miten puhuu itsestään, omasta kehostaan sekä muista ihmisistä, jotta nuorelle välittyy positiivisen suhtautumisen malli omaan kehoon ja erilaisuuteen.

Kodin avoin keskustelukulttuuri madaltaa kynnystä vaikeiden asioiden puheeksi ottamiseen ja kasvattaa perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta. Kun kotona keskustellaan rohkeasti ja avoimesti erilaisista asioista, on nuorelle luontevampaa käydä keskustelua vanhempiensa kanssa myös vaikeista ja henkilökohtaisista asioista. Tavaksi muodostunut avoin keskustelu helpottaa myös vanhempaa keskustelualoitteen tekemisessä, kun hän kokee sille tarvetta.

Jos nuori kokee, ettei hän tulisi hyväksytyksi omana itsenään, voi hän vaieta myös muista itselleen tärkeistä asioista. Monesti nuoret kertovat salaisuutensa ensin ystävilleen ja vanhemmat kuulevat asiasta viimeisenä. Nuori voi pelätä pettävänsä vanhempiensa odotukset ja siksi välttelee aiheen esiin tuomista. Nuoren hyvinvoinnin kannalta on tärkeämpää hyväksyä itsensä kuin yrittää täyttää muiden odotuksia.

- *Pyri luomaan suvaitsevainen ja luottamuksellinen kasvuympäristö*
- *Pohdi, millainen roolimalli olet*
- *Huomioi, että nuoren elämäkatsomus voi erota omastasi*
- *Ylläpidä avointa keskustelua perheessänne*

SANASTO

SUKUPUOLI-IDENTITEETTI on yksilön oma kokemus sukupuolestaan. Se voi olla mies, nainen tai jotain muuta.

TRANSSUKUPUOLINEN kokee sukupuolensa joksikin muuksi, kuin hänelle syntymässä määritetty biologinen sukupuoli.

Transsukupuolinen nainen on määritetty syntymässä pojaksi, mutta hän on sukupuoli-identiteetiltään nainen.

Transsukupuolinen mies on syntymässä määritetty tytöksi, mutta kokee olevansa mies.

MUUNSUOPUOLINEN ei koe itseänsä selkeästi mieheksi tai naiseksi. Henkilön kokema ja ilmaisema sukupuoli voi olla miehen ja naisen yhdistelmä tai vaihdella liukuvasti jaksoittain tai olla jotain aivan muuta.

INTERSUKUPUOLISUUS Epäselväksi syntymässä todettu biologinen sukupuoli, jossa sukupuolta määrittävät fyysiset tekijät ja ominaisuudet eivät yksiselitteisesti viittaa mies- tai naissukupuoleen. Se voi olla myös henkilön sukupuoli-identiteetti.

CIS-SUKUPUOLI tarkoittaa, että henkilö kokee omakseen syntymässä määritetyn sukupuolensa. Cisnainen on henkilö, joka on syntyessään määritelty kehonsa perusteella naiseksi ja joka myöhemmin myös sukupuoli-identiteetiltään kokee olevansa nainen.

SUKUPUOLISENSITIIVISYYS on henkilön kohtaamista ja hyväksymistä omana itsenään. Sukupuolisensitiivisyydellä pyritään avaamaan ja tiedostamaan sukupuoleen kohdistuvia rooliodotuksia ja käyttäytymismalleja sekä sukupuolen ilmaisun moninaisuutta.

VERKOSTOT

PERHESUHDEKESKUS (WWW.PERHESUHDEKESKUS.FI)

Tukea perhesuhteisiin.

POIKIEN TALO Helsinki, Joensuu ja Oulu

(WWW.SETLEMENTTI.FI/POIKAJAMIESTYO/TOIMIJAT)

Syrjinnästä ja kiusaamisesta vapaa, turvallinen kohtaustapa poijille ja nuorille miehille sekä poikana olemista pohtiville.

SATEENKAARIPERHEET (WWW.SATEENKAARIPERHEET.COM)

Tukea ja palveluja sateenkaariperheille.

SETA (WWW.SETA.FI)

Ihmisoikeusjärjestö, jolla paikallisia jäsenjärjestöjä ympäri Suomen.

(WWW.SETA.FI/JARJESTO/JASENJARJESTOT)

SINUIKSI (WWW.SINUIKSI.FI)

Puhelin- ja verkkopalvelu, joka tarjoaa tukea seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

TRANSTUKIPISTE (WWW.TRANSTUKIPISTE.FI)

Sukupuolen moninaisuuden asiantuntija.

TYTTÖJEN TALO Espoo, Helsinki, Kuopio, Oulu, Rovaniemi, Tampere ja Turku

(WWW.SETLEMENTTI.FI/SUKUPOULISENSITIIVISYYS/TOIMIJAT/TYTTO-JA-NAISTYO/TYTTOJEN-TALOT)

Syrjinnästä ja kiusaamisesta vapaa, turvallinen kohtaustapa tytöille ja nuorille naisille sekä tyttöyttään ja naiseuttään pohtiville.

LÄHTEET

Aarnipuu, T. 2008. Trans. Sukupuolen muunnelmia. Helsinki: Like

Alanko, K. 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinoorille Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto

APA 2018. Transgender People, Gender Identity and Gender Expression. Viitattu 22.5.2018
<http://www.apa.org/topics/lgbt/transgender.aspx>

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOYpro Oy.

Holma, J., Järvenpää, V. & Tervonen, K. 2018. Näkymätön sukupuoli. Helsinki: Into Kustannus.

Huuska, M. 2011. Sukupuolen monimuotoisuuden ammatillinen kohtaaminen. Teoksessa L. Tuovinen, O. Stålström, J. Nissinen & J. Hentilä (toim.) Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 222–259.

Rautiainen, M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Schneider, E. 2013. An insight into respect for the rights of trans and intersex children in Europe. Council of Europe. Viitattu 5.9.2018 <https://rm.coe.int/168047f2a7>

Seta ry 2015. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 22.5.2018
https://www.dropbox.com/s/xn6ncaqdmf6qr87/seta_sukupuolen_moninaisuus_kevyt.pdf?dl=0

- 2016. Sateenkaarisanasto. Viitattu 22.5.2018 <https://seta.fi/sateenkaarisanasto/>

Suoninen, E., Pirttilä-Backman, A-M., Lahikainen, A. & Ahokas, M. 2013. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Taavetti 2015. ”Olis siistiä jos ei tarttis määritellä...”. Kuriton ja tavallinen sateenkaarinooruus. Viitattu 3.6.2018
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/hyvinvoiva_sateenkaarinoori.pdf

Taavetti, R., Alanko, K. & Heikkinen, L. 2015. Hyvinvoiva sateenkaarinuori -tutkimushanke: Tulosten tiivistelmä. Viitattu 21.9.2018 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/hyvinvoiva_sateenkaarinuori_tiiivistelmat.pdf

THL 2018. Sukupuoli-identiteetti. Viitattu 6.5.2018 <http://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/sukupuoli-identiteetti>

Transtukipiste 2017. Muunsukupuolisuus. Viitattu 22.5.2018 <https://transtukipiste.fi/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/muunsukupuolisuus/>

Valojää, A. 2018. Moninaiset lapsemme: Raportti translasten ja intersukupuolisten lasten hyvinvoinnista, hoidosta ja juridisesta asemasta. Viitattu 22.5.2018 https://www.dropbox.com/sh/copnqdn4ckhlbj3/AAC4tY4hyQ2AZng57nCnrgFa?dl=0&preview=Moninaiset_lapsemme_2018_korjattusivunumerot.pdf

Ylitalo, Pertti 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki : Suomen kuntaliitto

Lapin ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)
Niina Meriläinen ja Juuli Virkkunen 2019